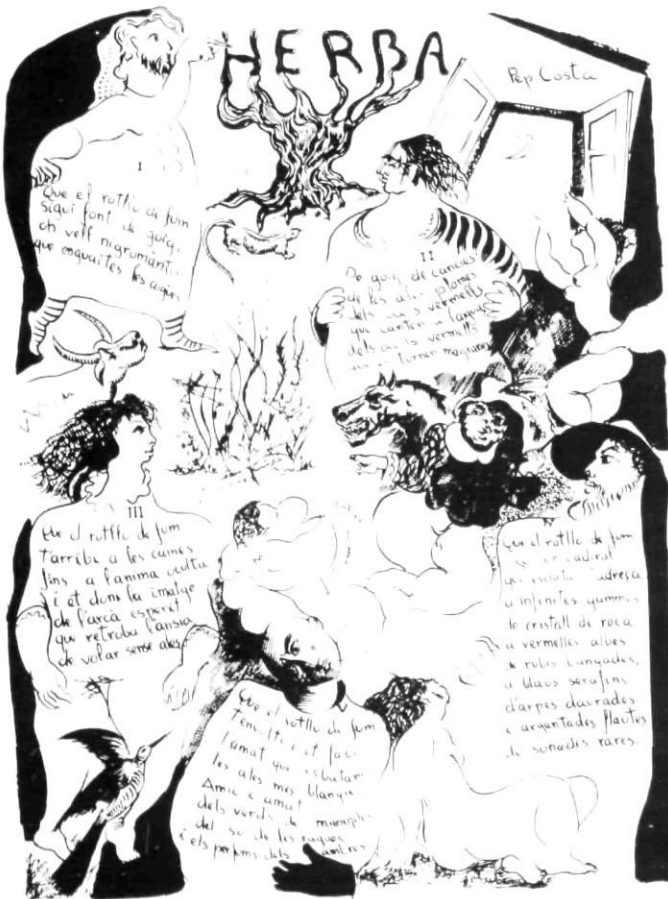

Notes literàries per a la presentació d'uns gravats

per Josep Mari

Senyores i senyors:

No pens fer cap crítica ni cap apologia dels elements vegetals que en aquesta tarda assolellada ens han fet pujar a Dalt Vila. Això em sembla més feina dels crítics, que poden tenir una capacitat d'objectivació molt superior a la meua. Em limitaré a celebrar amb vostès que, una vegada més l'art i la poesia s'hagin trobat en una tasca solidària i alhora personal, més interpretativa que no il·lustrativa, amb un afany comú de recrear ritmes, llum i textures. Els resultats de l'obra d'Armand Cardona i Tarrandell, Carlos Méndez i Albert Reig, sense oblidar la coberta dissenyada per Guillermo Berrier, a partir del poema "Herba" del meu amic Pep Costa, són a la vista de vostès, i pens que podran assumir la meua creença que ens trobam davant una obra acurada i bella, que tant de bo no en sigui l'última experiència.

De l'"herba" que motivà el poema i l'obra gràfica que avui presentam, només puc recordar que una simple pipada que en vaig fer temps passat em va deixar amb les cames com dos ventalls. No em va agradar mica. Jo no som fet per a aquestes coses. Ara només em preocupa aquella carta a la premsa local d'uns pares de família benpensats que tractaven de demòcrates i liberals les persones propícies a l'"herba". Segons aquest judici, senyores i senyors, jo som un carca, un carrossa i un

reaccionari i vostès, tal vegada, són demòcrates i liberals de tota la vida. Alabat sia Déu!

Per totes aquestes raons, no els parlaré de l'"herba" sinó d'altres herbes.

HERBA I

"Diuen, i dic, que baix d'es Pont Vell d'es riu de Santa Eulària, a punteta de sol d'es dia de Sant Joan, hi neix una herbeta, que també es diu "fameliar", que així que és nada descompareix tot d'una; i que aquell que té prou esma per recollir-ne un d'es seus brotets, abans que descomparega, posar-lo dins una ampolla negra i tapar-la tot d'una ben tapada, té un fameliar per tota sa vida".

Així parlava un personatge de la rondalla, a través de la ploma singular de Joan Castelló. Per ventura parlava de part de tot un poble que inventava llegendes i creences màgiques, perquè tenia temps, salut mental i imaginació.

El "fameliar" era una casta de "barruguet", un esperit renec, nerviós, simpàtic i amanyat, àgil com la marticala, llest com el ca pagès, que sempre demanava quietar, fos feina o menjar. I, com que era intel·ligent, distingia molt bé entre menjar —el bon menjar no duu qualificatiu— i menjar de pores. Per això, una vegada que li posaren moniatos i garroves dins la pastera, va arrasar literalment arbres, marges i sembrats, animals de preu i bestiar. Si algun govern hagués sabut de la nostra existència i de tanta desventura, ens hauria declarat zona catastròfica.

Ja heu vist amb quina ràbia i amb quanta ira aquell esperit vegetal i feiner havia esdevengut terratrèmol, desastre immens i desolació.

En aquesta illa tan pobre —car la riquesa més mesquina sol ser la dels diners—, ja fa temps que passam molt de fastig, i no és de menjar moniatos ni garroves sinó, —ai, com capgira el món!— potser de no menjar-ne.

HERBA II

Mossènyer Pallarès era poc donat a les herbes, segons que resulta de la història dels flaons: "Estimats germans, petits i grans, us faig sebre que es flaons amb herba sana no m'agraden". "Idò bé —es degueren dir els piadosos parroquians—, l'any qui ve et feràs trons". I amb raó, l'any vinent, mossènyer Pallarès es va fer trons. De flaó, ni una crosta, ni l'olor. Però el púlpit, com veureu, no és només un espai d'amonestacions, de consells, d'avisos, de paràboles, d'exhortacions. És també un retret apte per a la reflexió personal i profunda. Passada la pasqua, un diumenge radiant, mossènyer Pallarès va pujar a la trona. En la predicació semblava dir coses sense gaire sentit, però d'això ningú no se'n feia cas, perquè aquella bona gent pagesa escoltava de vici i tant li feia blat com ordi. Mossènyer Pallarès badava uns ulls estranys, que miraven resseguint la cornisa blava de l'església. Era una mirada somniosa. A moments ensumava l'aire. I de sobte els feels aixecaren i fixaren el cap, alhora que escoltaven aombrats aquestes paraules: "Estimats germans, petits i grans, us faig sebre que es flaons

m'agraden tant amb herba sana com sense".

Posant-me dins la pell i la sotana d'aquell sant baró, i en un temps que el flaó imposava una autèntica festa, pens que els dies de pasqua es degueren fer llargs, que la tristesa papil·lar d'aquell home degué ser absoluta. Lloem, idò, si us plau, Déu nostre Senyor perquè l'herba sana va salvar en vida un trist de viandes.

HERBA III

Per fer país, res millor que unes herbes. És clar que les "Hierbas Ibicencas", no en fan gaire, de país. Fan més país les herbes de Can Toni Ribes, de Sant Carles de Peralta, les de Can Pep Casetes, de Sant Mateu d'Aubarca, les de Can Cosmí, de Santa Agnès de Corona, les de Can Llorenç, de Sant Josep de sa Talaia, les de Can Salvador, de sa Canal...

Les herbes eivissenques són rodones, sense arestes, dolces i femenines. Realment no s'assemblen mica al codony o al dàtil verd. Per fer país són bones; per fer país, també; per fer patir, ideals.

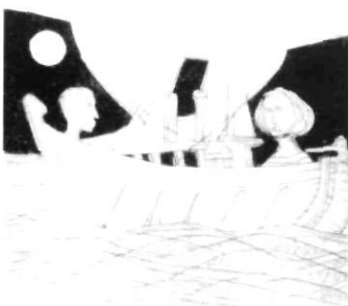
Aquell bell jove, encara inexpert, es creia en condicions de poder fer costat a la conversa noctàmbula amb la copa de cul gruixut que baixava i muntava de nivell sense acatar-se'n. Tenia molta nit per davant. Els motoristes devien ser a "Pachà" i la nit era plàcida. La conversa passava estimulante i lúcida per damunt les matèries més intrascendents. El cambrier omplia de bell nou les copes. La paraula començava a anar enqueixalinada, no arribava a encertar l'audàcia i el concert de les cordes vocals. El pensament fluïa com l'home que estira més el braç que la mànega. El sopar ja era ben paït. El país, tan ben parit com sempre. Ara només calia patir. Patir una mica fent país.

Aquell bell jove, molt digne, s'agafà a l'arrambador i anà comptant els escalons de replà a replà. Discretament, sense jugar ni tan sols amb el rest de claus quan anava a obrir la porta, va entrar a ca seua sense envestir amb el canterano i es va despullar. Tengué el temps just de visitar la pulcra família Roca. I allà el trobaren de matinada, tan llarg i ample com podia ser, estès damunt el vòmit i les defecacions, gemegant, morint-se lentament com una candela, entre brous de gallina, tisanes de camomila i altres herbes, morint-se gairabé de veritat, patint fent país.

HERBA IV i final

Mai una herba no fou mereixedora de més alt honor. Un dia l'any travessava intramurs a mans de gent devota. S'estenia pels rostos empedrats, que adés eren estrets i escalonats, adés s'obrien en forma de ventall. Quins àngels de paradís havien exhalat aquella aroma penetrant i amorosa damunt l'herba de sant Ponç, reservada només per a la magna festa del Corpus? La tarda diàfana i augusta, decorada de pal·lis, canoniges, domassos i banderes, semblava dins els cors més escèptics una llavor de bonhomia, de joia reverent. No era una festa vana. El misteri eucarístic era exaltat amb la pompa més sublim, car els misteris esdevenen vulgars quan pretenen ser intel·ligibles i pròxims. El Corpus de Dalt Vila avançava amb un ritme col·lapsat, per causa del terreny i de les capelles, on devia descansar la noble custòdia gòtica. L'olor tendra, carnosa i litúrgica de l'herba de sant Ponç s'enfilava pels balcons amb l'olor del fum sacre, embolcallant les músiques i els esperits esponjosos. No era una festa mesquina. Tenia sentit per a tothom, perquè també era bella, i la bellesa no repugna els esperits sensibles, i a més deixava un rastre de perfums i silenci, de llegenda impressionant, de màgia lluminosa i de misteri.

JOSEP MARÍ

De dalt a baix, coberta del llibre,
i els gravats de Cardona i Torrandell,
Carlos Méndez i Albert Reig.

